

**Elemzések a gazdasági és
társadalompolitikai döntések
előkészítéséhez 39.**

2002. július

Budapest, 2002. szeptember

Az elemzés a Miniszterelnöki Hivatal megrendelésére készült.

A jelentést készítette: Bernát Anikó

TÁRKI
Társadalomkutatási Intézet Rt.
1112 Budapest, Budaörsi út 45.
Tel.: 309-7676
Fax: 309-7666
E-mail: tarki@tarki.hu
Internet: www.tarki.hu

Összegzés

A TÁRKI 2002 júliusában adatfelvételt végzett 1503 fős, országos mintán. A minta valószínűségi minta, mely többlépcsős, arányosan rétegzett kiválasztással készült. A minta fő jellemzője, hogy minden felnőtt embernek egyenlő volt az esélye arra, hogy ő legyen a válaszadásra felkért személy. A kiválasztott személyek egy részének kiesése (válaszmegtagadások, elköltözések stb.) miatti mintatorzulást négydimenziós (korcsoport, nem, iskolai végzettség, lakóhely) súlyozással korrigálták. A mintavételi eljárásból fakadó hibahatár $\pm 2,6\%$. Ez azt jelenti, hogy – mintavételi okokból – a teljes mintából becsült adatok 95%-os valószínűséggel ennél nagyobb mértékben nem térnek el azoktól, melyeket a teljes népesség megkérdezése esetén regisztrálnánk. A teljes hiba ennél nagyobb lehet az adatfelvétel pontosságának és a kérdésekre adott érvényes válaszok arányának függvényében.

Az adatfelvétel eredményeit az alábbiak szerint összegezhethetjük:

- A magyar lakosság 2002. júliusában mind a saját anyagi, mind az ország gazdasági helyzetének jelenlegi és jövőbeli helyzetéről negatívabban vélekedik, mint egy hónappal korábban. Ez az eredmény az elmúlt hónapok ingadozásainak folytatása. Közép-kelet-európai összehasonlításban a vizsgálatban szereplő országok (Magyarország, Lengyelország, Oroszország és Litvánia) lakosai a saját anyagi helyzet terén nagyon hasonló, a középértéknél némileg alacsonyabb átlagpontszámmal határozták meg saját anyagi helyzetüket. Kimutatható különbségek a másik három kérdésben adódnak, amelyeknek közös jellemzője, hogy mindegyikben a magyarok a legoptimistábbak és a lengyelek a legpesszimistábbak. A két szélső pont közé eső másik két ország lakói közül a litvánok minden kérdésben némileg borúlátóbbak, mint az oroszok.
- Júliusban a kormány, az ellenzék és a demokrácia működésének megítélése terén egyaránt visszaesés történt az előző hónaphoz képest. Ezek közül leginkább az ellenzék értékelése terén tapasztalt csökkenés figyelemre méltó, mivel 1999 tavasza óta tartó havi felméréseink alkalmával még sosem volt olyan elmarasztaló a társadalom véleménye a parlamenti ellenzékéről, mint ebben a hónapban. Emellett azonban a kormány valamint a demokrácia megítélése is romlott valamelyest a májusról júniusra történt javulással szemben. A közép-kelet-európai országok összehasonlító vizsgálatában is érdeklődtünk az egyes kormányokkal és ellenzékkel való elégedettségéről. Magyarország mindkét kategóriában kiemelendő, hiszen itt a leginkább elégedettek a választók a kormánnyal és a legelégedetlenebbek az ellenzékkel. Ennek ellentéte Lengyelország, mivel a lengyelek értékelték a legalacsonyabb pontszámmal kormányuk tevékenységét, és a legmagasabbal az ellenzék munkáját. Sőt, Lengyelország az egyetlen a vizsgált öt államból, amelyben a lakosság elégedettebb az ellenzékkel, mint a kormánnyal. Csehország, Litvánia és Oroszország választói ebben a hónapban valamivel elégedettebb a kormányával, mint az ellenzékével.

- A magyar lakosságnak a politikai intézményekbe vetett bizalma kismértékben, de valamelyest növekedett 2001. novembere óta. A magyarok leginkább a köztársasági elnökben, a miniszterelnökben, a hadseregben és a bíróságokban bíznak, míg legkevésbé a médiáról és a szakszervezetekről gondolják úgy, hogy azok az ő érdekeiket képviselnék.
- A Medgyessy-kormány száznapos programjának legfontosabb intézkedéseiről elmondhatjuk, hogy a társadalom fontosnak tartja azokat, és többnyire elégedett is a kormány javaslataival. Ez alól két kivétel adódik: a nyugdíjkiegészítés és a kéthavi családi pótlék esetében a szinte teljes körű egyetértésen belül valamivel többen voltak azok, akik még keveslik is a támogatás mértékét, mint amennyien mind az intézkedés jellegével, mind a támogatás mértékével elégedettek. A lakosság számára legfontosabbak azok az intézkedések voltak, amelyek közvetlen anyagi juttatást jelentenek széles rétegek számára.

1. Vélemények az állampolgárok saját anyagi és az ország gazdasági helyzetéről, a jövőbeli kilátásokról

Ahogy minden hónapban, úgy 2002 júliusában is felmértük, hogy a magyar társadalom tagjai miként értékelik saját anyagi helyzetüket, és milyen kilátásokkal néznek jövőjük elé. Az eddigi gyakorlatnak megfelelően megkérdeztük őket arról is, hogy miként vélekednek az ország gazdasági helyzetéről, és milyen várakozásaik vannak a kérdéses időpontját követő egy évre vonatkozóan. Mind a négy kérdéshez egy-egy ötfokú értékelési skálát mellékelünk. Az elemzés során elsősorban az átlagértékekre támaszkodtunk. Ebben a hónapban a CEORG keretében végzett közép-európai vizsgálat témája is a saját és az ország anyagi helyzetének, valamint az ezekkel kapcsolatos kilátásoknak az értékelése volt. Csehországban ezúttal nem készült adatfelvétel, rendelkezésünkre állnak viszont litván és orosz eredmények. A vizsgálat eredményeit az alábbiakban foglaljuk össze.

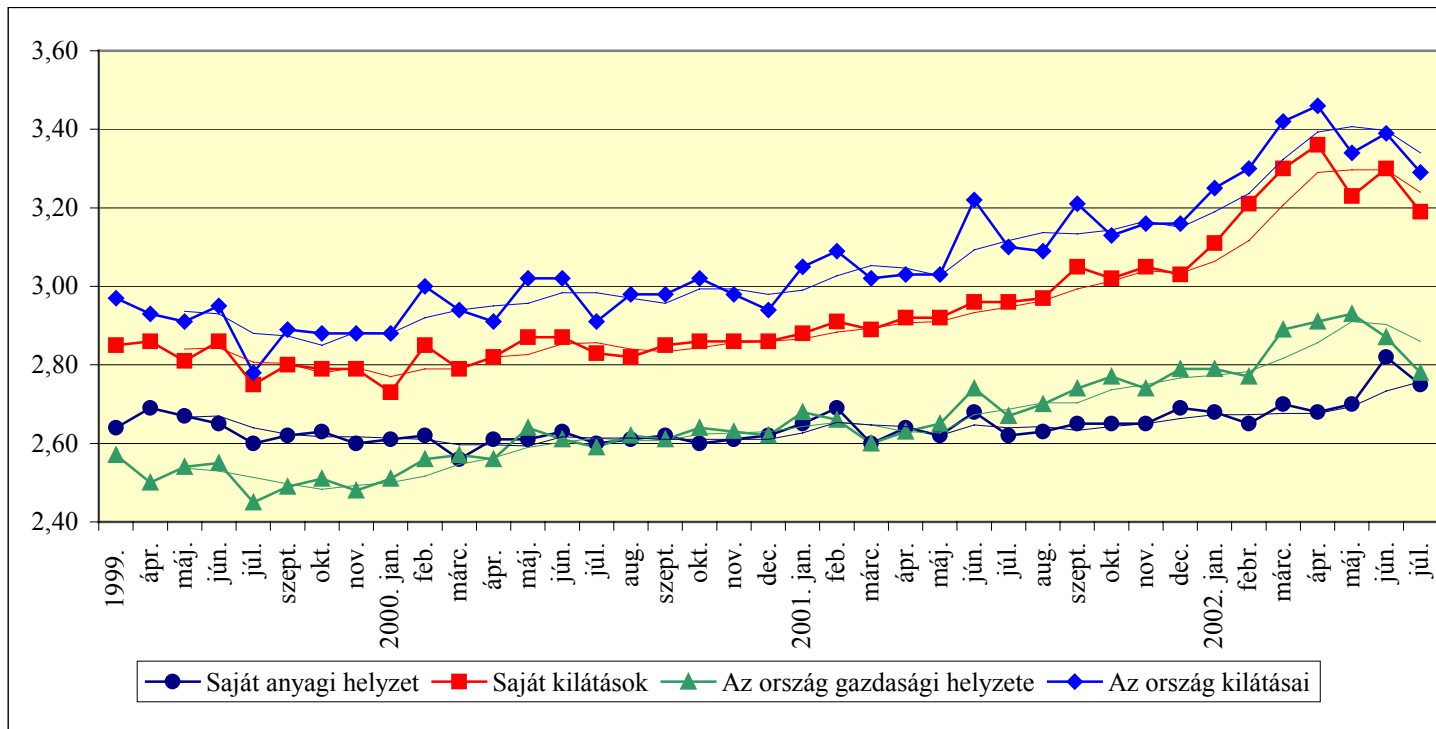
- Ahogy 1999 júliusa óta eddig minden év januárjában és júliusában lenni szokott, úgy idén júliusban is a közép-európai országok összehasonlító vizsgálatába ezek az anyagi és gazdasági helyzet megítélését mérő kérdések kerültek. A magyar mellett még a lengyel, litván és orosz állampolgárok véleményét ismerhetjük meg, az eddigi minden alkalommal részt vevő cseh kutatóintézet azonban nem készített adatfelvételt ebben a négy kérdésben. Ettől függetlenül továbbra is szerepelnek a négy kérdés esetében kapott idősoros ábrázolásban, amelyben még a másik két állandó résztvevő ország, Magyarország és Lengyelország adatai találhatóak.
- A magyar adatok esetében a négy vizsgált dimenzió mindegyikében kismértékű visszaesés történt az előző hónaphoz képest. A saját anyagi helyzet értékelésére adott júniusi 2,82-es átlagpontszám júliusra 2,75-re csökkent, míg a saját anyagi kilátások esetében 3,30-ról 3,19-re esett az értékelést kifejező átlagpontszám. Az ország gazdasági helyzetére valamint annak kilátásaira adott értékelések esetében a csökkenés az előzőekhez hasonló mértékű volt. Az ország gazdasági helyzetét az elmúlt hónapban még 2,87-es átlagpontszámra értékelte a lakosság, ebben a hónapban viszont csak 2,78-ra, míg a gazdaság kilátásainak értékelése 3,39-ről 3,29-re változott. (1.1. és 1.2. ábra, valamint 1.1–1.4. táblázat). A négy vizsgált kérdésben kapott álláspontok egymással való kapcsolatát a magyar társadalom esetében az 1.5–1.9. táblázat mutatja.
- A saját anyagi helyzet és kilátások valamint az ország gazdasági kilátásainak megítélése terén az elmúlt hónapokban hullámozó volt a lakosság véleménye. A választási időszak alatt hónapról hónapra változott az értékelés előjele e területeken: hol nőtt, hol pedig csökkent az előző hónaphoz képest a társadalom véleményét kifejező átlagpontszám. Az ország gazdasági helyzetének megítélése inkább stagnált ezen időszak alatt, de az elmúlt két hónapban itt is a vélemények kismértékű romlását tapasztalhattuk. E jelenség mögött mindkét dimenzióban az áll, hogy mind az optimisták, mind a pesszimisták, mind pedig a változatlanságra számítók aránya – a korábbi egyenletes trenddel ellentétben – a szokásosnál ingadozóbb. (1.7. és 1.8. ábra)

- Közép-kelet-európai összehasonlításban az egyes országok állampolgárainak saját anyagi helyzetük értékelésére adott osztályzatai alapján kapott átlagpontok nagyon közel állnak egymáshoz: az átlagértékek 2,69–2,75 között szóródnak. Legmagasabb a magyarok 2,75-ös értéke, ezt követi a litvánok 2,72-es, az oroszok 2,70-es, valamint a lengyelek 2,69-es átlagpontja, azaz a kis különbségek miatt az értékek a statisztikai hiba határán belül vannak. A saját anyagi helyzet terén érzett várakozásokra kapott osztályzatok között már nagyobb különbségek vannak. Legoptimistábbak a magyarok (3,19 pont) és hasonlóan derűlátók az oroszok (3,12 pont), a litvánok és a lengyelek viszont kevésbé optimisták (2,94 és 2,84 pont). Az ország gazdasági helyzetére adott osztályzat újra a magyarok esetében a legmagasabb, és szintén az oroszok állnak a második helyen. A lengyelek és a litvánok jóval előnytelenebbnek látják országuk gazdasági helyzetét, sőt, a lengyelek soha ilyen rossznak nem ítélték gazdaságuk állapotát, mint ebben az évben (1.5. ábra). Az ország gazdaságának jövőjére vonatkozó kérdésben ugyanez a sorrend az egyes országok között lakói értékelése alapján, de minden ország esetében magasabb osztályzatot kapott a jövő, mint a jelen értékelése, azaz mind a négy ország lakói alapvetően optimistán néznek az elkövetkezendő egy év elé – legalábbis országuk gazdasága szempontjából. (1.1–1.4. táblázat, 1.3.–1.6. ábra)
- A magyar és lengyel adatok esetében hároméves idősoros összehasonlításra is lehetőség nyílik a négy kérdésben. Mind a négy dimenzióban az eddigi trendek folytatódtak, némi ingadozás mellett. Ez azt jelenti, hogy csak a saját anyagi helyzet megítélésében áll egy szinten a magyar és lengyel lakosság véleménye, a többi kérdésben a magyarok jobb helyzetről, illetve optimistább jövőképről számolnak be, mint a lengyelek. (1.3–1.6. ábra)
- A kérdezett neme, életkora, iskolai végzettsége, jövedelmi helyzete és lakhelye többé-kevésbé meghatározza a vizsgált kérdések esetében megfogalmazott véleményeket. (1.5. táblázat). A válaszolók az iskolai végzettség, a jövedelem és a lakhelyül szolgáló település méretének növekedésével egyre jobbnak látják saját anyagi helyzetüket, ugyanez igaz még – meglepő módon a munkanélküliekre, akik a többi csoporthoz képest jobbnak látják anyagi helyzetüket. A jövedelem és az iskola előbb bemutatott hatása az anyagi helyzet jövőjére vonatkozó várakozások esetében lehető fel; emellett a falvak lakosságának átlagosnál borúlátóbb, illetve a vidéki városokban élők átlagosnál optimistább egyéni jövőképe említhető meg. Az ország gazdaságának jelenét a jómódúak, a fiatalabbak és a Budapesten valamint megyeszékhelyeken élők pozitívabban ítélik meg, míg annak jövője tekintetében szintén a fiatalabbak és a fővárosiak derűlátóbbak. Érdekes, hogy a munkanélküliek minden a saját anyagi helyzetre és annak jövőjére vonatkozó kérdésekben az átlagosnál bizakodóbb álláspontot fogalmaztak meg, az országra vonatkozók esetében viszont értékelésük alulmúlja a mintaátlagot.

1.1. ábra.

A lakosság helyzetértékelése saját anyagi helyzetére és az ország gazdasági állapotára vonatkozóan – a válaszok átlagainak időbeli összehasonlítása

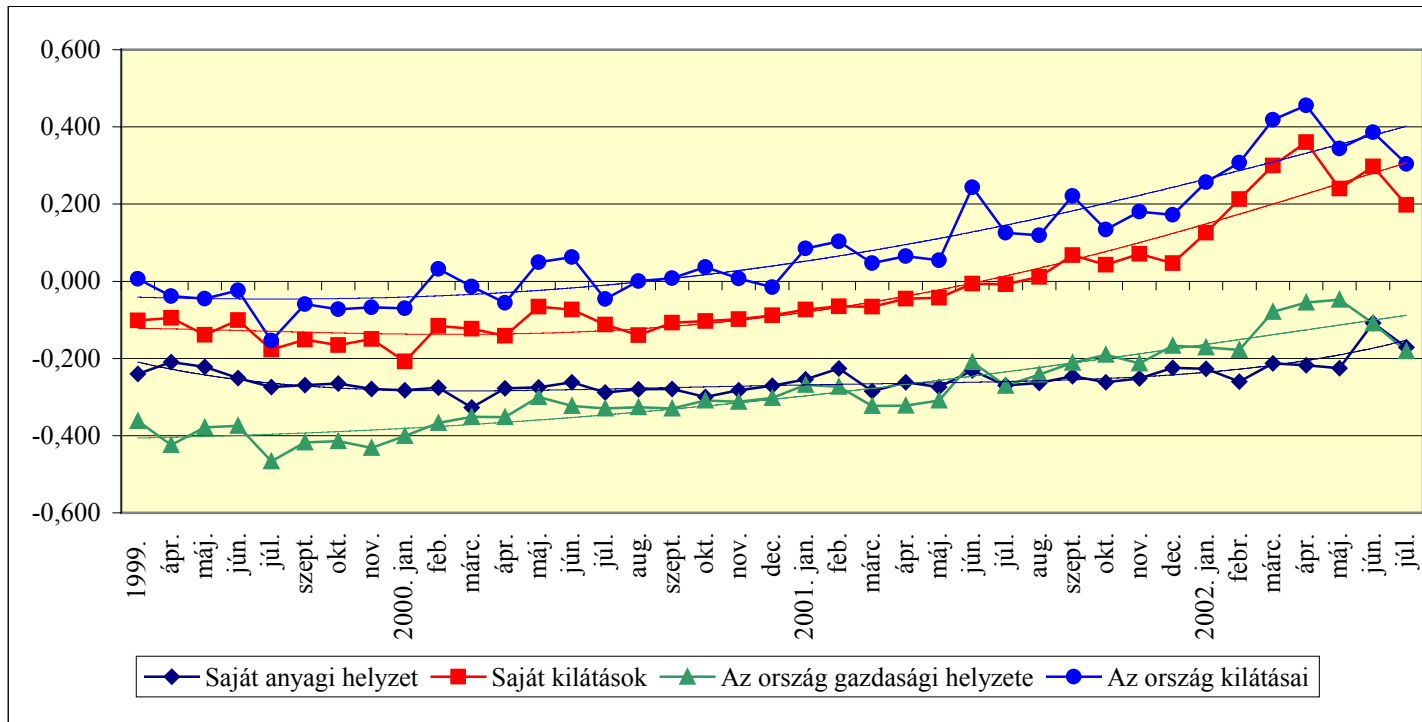
A grafikonon szereplő görbék az 1999 márciusa óta eltelt időszak adatait rendezik idősorosan az adott kérdésben. Az egyes pontok az adott hónapban, egy ötfokú skálán értékelt vélemények átlagát jelölik (1– nagyon rossz, 5 – nagyon jó). A görbékhez illesztett trendvonalak háromhavi mozgóátlag-számítással készültek. Ennek lényege, hogy az adott havi adat a három legutolsó hónap adatainak átlagaként áll elő.

1.2. ábra.

A lakosság helyzetértékelése saját anyagi helyzetére és az ország gazdasági állapotára vonatkozóan – időbeli összehasonlítás

A grafikonon szereplő görbék az 1999 márciusa óta eltelt időszak adatait rendezik idősorosan az adott kérdésben. Az egyes pontok az adott hónapban megfogalmazódott pozitív és negatív vélemények számának különbségét mutatják az összes érvényes válaszhoz viszonyítva. A mutató értéke 0, ha a pozitív és negatív vélemények száma azonos, -1, ha nincs pozitív vélemény és +1, ha nincs negatív vélemény. A görbékhez illesztett trendvonalak negyedfokú polinomiális típusúak.

1.1. – 1.2. táblázat. Vélemények az állampolgárok jelenlegi és jövőbeli saját anyagi helyzetéről (ötfokú skálán: 1 – nagyon rossz, illetve sokkal rosszabb, mint most; 5 – nagyon jó, illetve sokkal jobb, mint most)

	Jelenlegi anyagi helyzet (%)				
	Magyarország	Csehország	Lengyelország	Litvánia	Oroszország
Nagyon jó	0,7	Nincs adat	4,9	0,3	10,9
Jó	12,2		14,4	10,5	12,8
Nem is jó, nem is rossz	57,1		46,1	55,4	48,3
Rossz	21,8		14,4	27,5	30,9
Nagyon rossz	8,2		20,2	6,8	7,8
<i>Összesen</i>	<i>100,0</i>		<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
<i>Átlag</i>	<i>2,75</i>		<i>2,69</i>	<i>2,72</i>	<i>2,70</i>
Nem tudja*	0,2		0,0	0,5	1,5

	Anyagi helyzete egy év múlva (%)				
	Magyarország	Csehország	Lengyelország	Litvánia	Oroszország
Sokkal jobb, mint most	1,7	Nincs adat	0,7	0,5	1,3
Jobb, mint most	34,4		11,8	13,7	24,5
Ugyanilyen	47,6		62,7	67,9	60,6
Roszbabb, mint most	14,0		20,2	14,8	11,3
Sokkal rosszabb, mint most	2,3		4,34	3,5	2,7
<i>Összesen</i>	<i>100,0</i>		<i>10,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
<i>Átlag</i>	<i>3,19</i>		<i>2,84</i>	<i>2,94</i>	<i>3,12</i>
Nem tudja*	10,1		1,1	14,7	10,6

*az összes megkérdezett százalékában (Magyarország: N=1503, Lengyelország: N=1024, Litvánia: N=1045, Oroszország: N=1600)

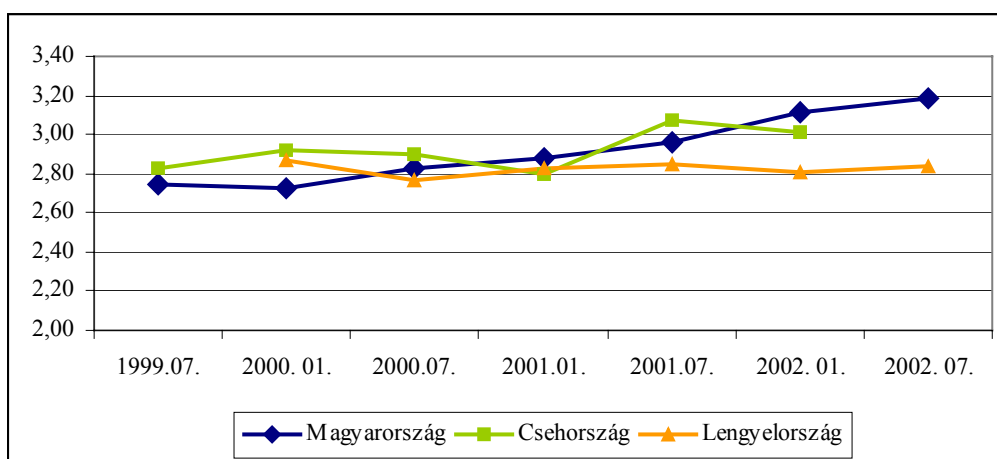
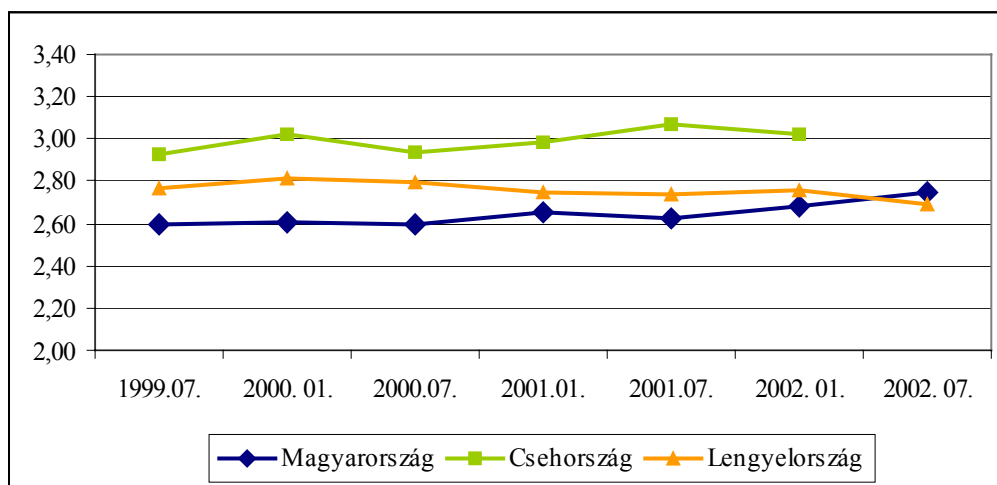
1.3.–1.4. táblázat. Vélemények az ország jelenlegi és jövőbeli gazdasági helyzetéről (öt fokú skálán: 1 – nagyon rossz, illetve sokkal rosszabb, mint most; 5 – nagyon jó, illetve sokkal jobb, mint most)

	Az ország jelenlegi gazdasági helyzete (%)				
	Magyarország	Csehország	Lengyelország	Litvánia	Oroszország
Nagyon jó	0,0	Nincs adat	0,0	0,1	1,6
Jó	10,3		2,0	2,9	10,5
Nem is jó, nem is rossz	61,3		19,4	34,7	46,4
Roszs	24,2		58,3	47,8	34,2
Nagyon rossz	4,2		20,1	14,5	7,5
<i>Összesen</i>	<i>100,0</i>		<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
<i>Átlag</i>	<i>2,78</i>		<i>2,03</i>	<i>2,26</i>	<i>2,65</i>
Nem tudja*	8,7		3,1	1,0	4,7

	Az ország gazdasági helyzete egy év múlva (%)				
	Magyarország	Csehország	Lengyelország	Litvánia	Oroszország
Sokkal jobb, mint most	0,8	Nincs adat	0,0	0,2	1,6
Jobb, mint most	42,7		14,5	20,9	25,8
Ugyanilyen	43,4		52,7	61,0	53,7
Roszsabb, mint most	11,1		28,9	12,9	15,7
Sokkal rosszabb, mint most	2,0		3,5	4,8	3,0
<i>Összesen</i>	<i>100,0</i>		<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
<i>Átlag</i>	<i>3,29</i>		<i>2,78</i>	<i>2,98</i>	<i>3,07</i>
Nem tudja*	14,7		9,7	10,2	11,0

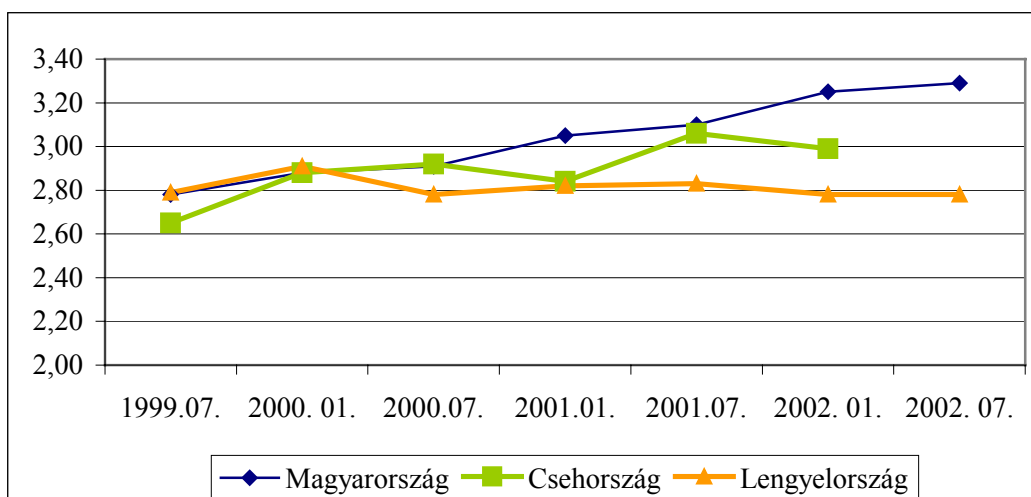
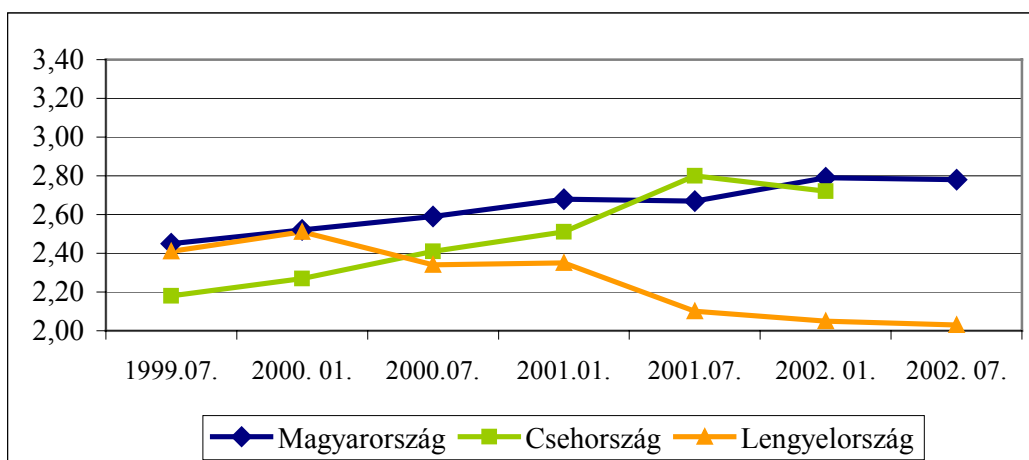
*az összes megkérdezett százalékában (Magyarország: N=1503, Lengyelország: N=1024, Litvánia: N=1045, Oroszország: N=1600)

1.3. – 1.4. ábra. A saját anyagi helyzetre és annak kilátásaira vonatkozó lakossági értékelések Magyarországon, Csehországban és Lengyelországban – idősoros ábrázolás, 1999. július –2002. július *

*Csehországban 2002 júliusában nem készült adatfelvétel

1.5. – 1.6. ábra. Az ország gazdasági helyzetére és a gazdasági kilátásokra vonatkozó lakossági értékelések Magyarországon, Csehországban és Lengyelországban – idősoros ábrázolás, 1999. július –2002. július *

*Csehországban 2002 júliusában nem készült adatfelvétel

1.5. táblázat**A saját anyagi helyzet és az arra vonatkozó kilátások értékelése közötti kapcsolat (%)**

	Jobb lesz	Nem változik	Roszbabb lesz	Összesen	N=
Jó	40,9	51,6	7,5	100,0	186
Se nem jó, se nem rossz	36,6	50,8	12,6	100,0	768
Roszs	33,0	39,5	27,5	100,0	397
Összesen	36,1	47,6	16,3	100,0	1351

chi2=55,4; szf=4; szgf=0,000

1.6. táblázat**A saját anyagi helyzet és az ország gazdasági helyzetének értékelése közötti kapcsolat (%)**

	Jó	Se nem jó, se nem rossz	Roszs	Összesen	N=
Jó	29,8	54,1	16,0	100,0	181
Se nem jó, se nem rossz	8,6	68,0	23,4	100,0	787
Roszs	4,8	51,1	44,1	100,0	399
Összesen	10,3	61,2	28,5	100,0	1367

chi2=146,2; szf=4; szgf=0,000

1.7. táblázat**A saját anyagi helyzet és az ország gazdasági helyzetével kapcsolatos kilátások értékelése közötti kapcsolat (%)**

	Jobb lesz	Nem változik	Roszbabb lesz	Összesen	N=
Jó	48,9	34,5	16,7	100,0	174
Se nem jó, se nem rossz	43,3	44,9	11,7	100,0	741
Roszs	41,2	44,8	14,1	100,0	362
Összesen	43,5	43,5	13,1	100,0	1277

chi2=8,4; szf=4; szgf=0,079

1.8. táblázat**A saját anyagi helyzetre és az ország gazdasági helyzetére vonatkozó kilátások értékelése közötti kapcsolat (%)**

	Jobb lesz	Nem változik	Roszbabb lesz	Összesen	N=
Jobb lesz	71,0	23,0	6,0	100,0	452
Nem változik	28,7	61,9	9,3	100,0	557
Roszbabb lesz	18,7	40,4	40,9	100,0	193
Összesen	43,0	43,8	13,1	100,0	1202

chi2=359,6; szf=4; szgf=0,000

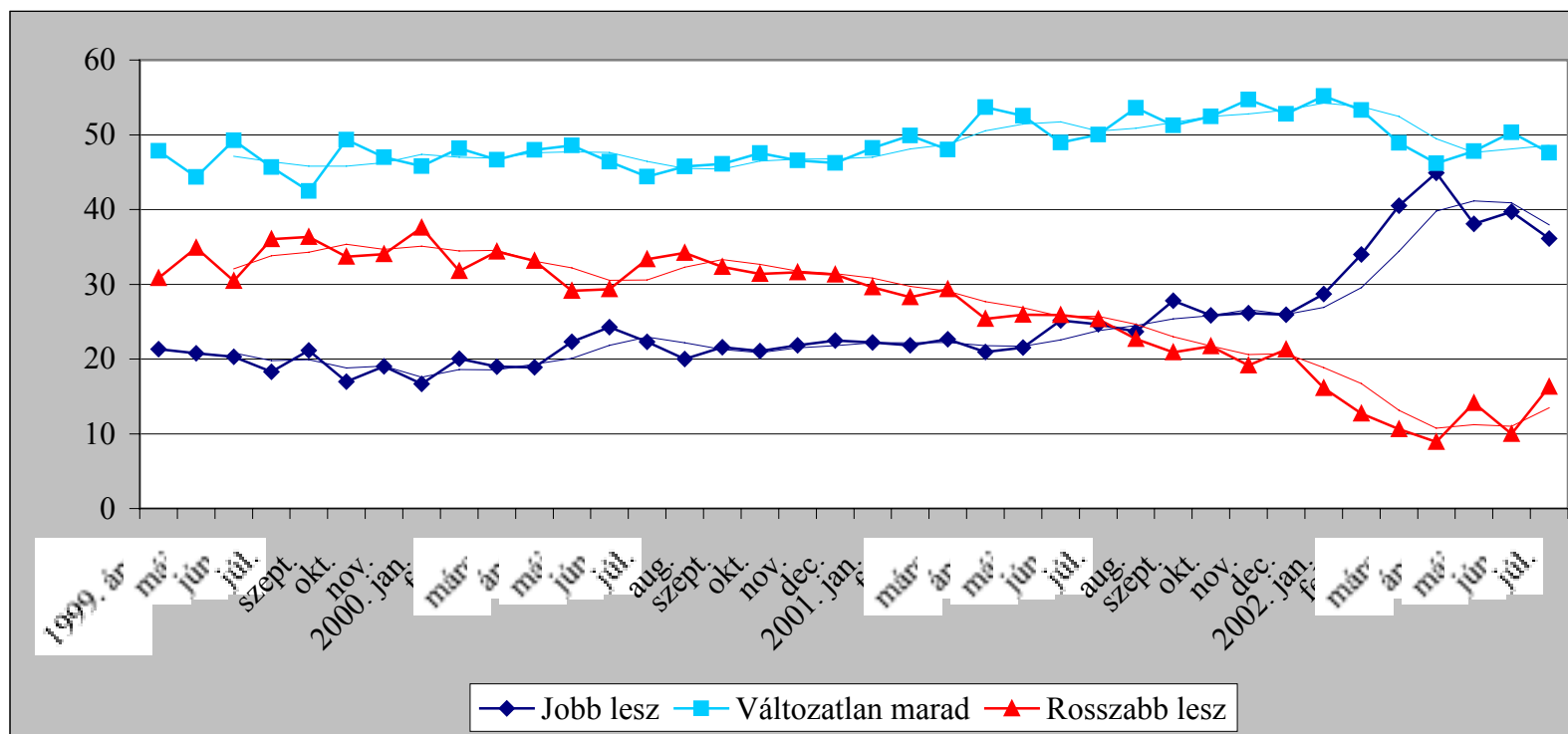
1.9. táblázat**Az ország gazdasági helyzete és az arra vonatkozó kilátások értékelése közötti kapcsolat (%)**

	Jobb lesz	Nem változik	Roszbabb lesz	Összesen	N=
Jó	54,5	34,3	11,2	100,0	134
Se nem jó, se nem rossz	42,3	46,9	10,9	100,0	762
Roszs	40,7	40,2	19,1	100,0	351
Összesen	43,1	43,6	13,2	100,0	1247

chi2=22,7; szf=4; szgf=0,000

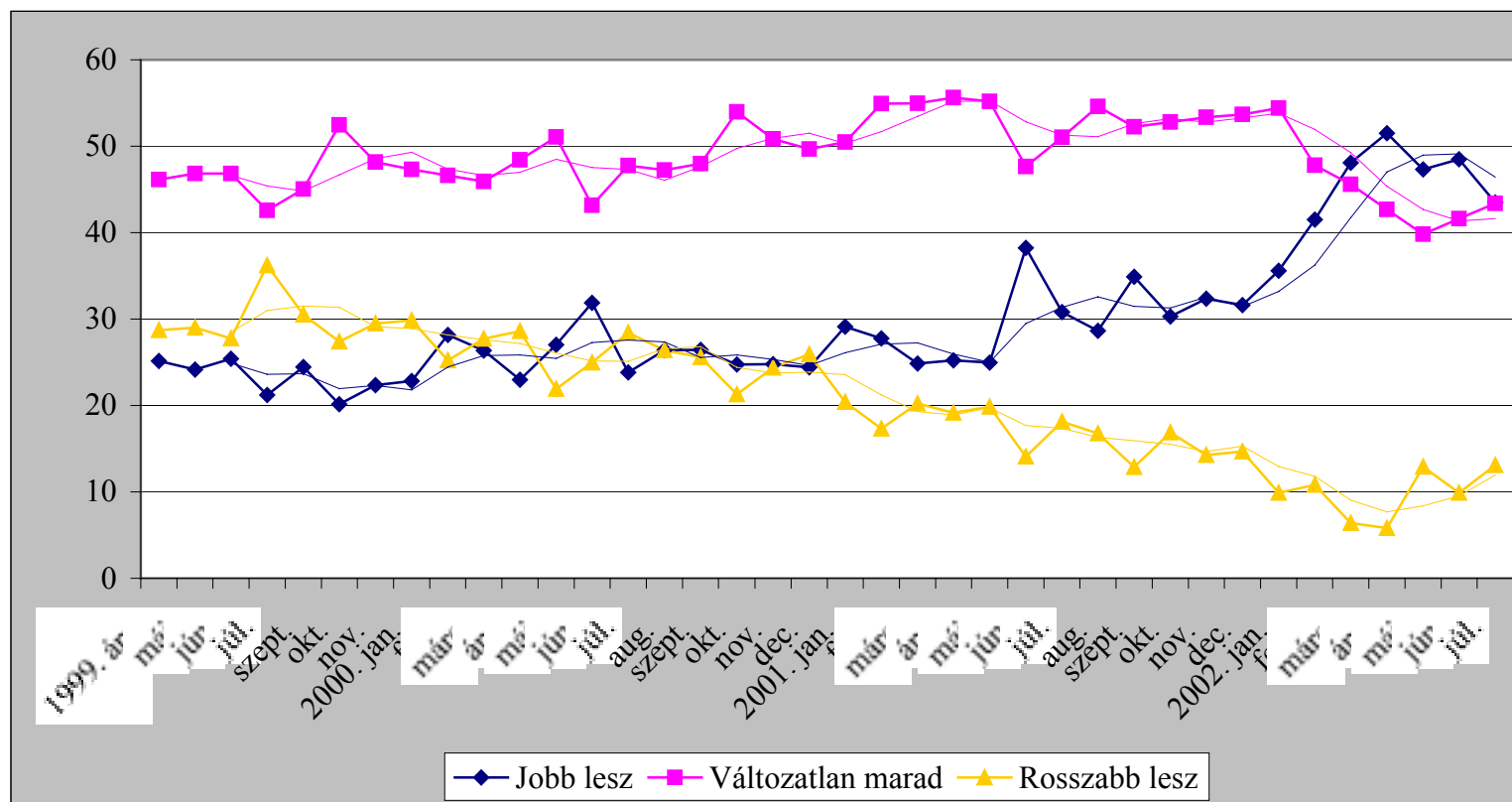
1.7. ábra A magyar lakosság saját anyagi helyzetére vonatkozó kilátások időbeli változása

A grafikonon szereplő görbék az 1999 áprilisa óta eltelt időszak adatait rendezik idősorosan a saját anyagi helyzet kilátásainak kérdésében. Az egyes pontok az adott hónapban, az ötfokú skála háromfokúvá összevont értékeivel megjelenített vélemények átlagát jelölik (1–rosszabb lesz, 2–változatlan marad, 3–jobb lesz). A görbékhez illesztett trendvonalak háromhavi mozgóátlag-számítással készültek. Ennek lényege, hogy az adott havi adat a három legutolsó hónap adatainak átlagaként áll elő.

1.8. ábra A magyar lakosság az ország gazdasági helyzetére vonatkozó kilátásainak időbeli változása

A grafikonon szereplő görbék az 1999 áprilisa óta eltelt időszak adatait rendezik idősorosan az ország gazdasági helyzete kilátásainak kérdésében. Az egyes pontok az adott hónapban, az ötfokú skála háromfokúvá összevont értékeivel megjelenített vélemények átlagát jelölik (1–rosszabb lesz, 2–változatlan marad, 3–jobb lesz). A görbékhez illesztett trendvonalak háromhavi mozgóátlag-számítással készültek. Ennek lényege, hogy az adott havi adat a három legutolsó hónap adatainak átlagaként áll elő.

1.5. táblázat Az állampolgárok saját és az ország helyzetének szubjektív megítélése társadalmi-gazdasági jellemzők szerinti bontásban

	Jelenlegi anyagi helyzet	Anyagi helyzet egy év múlva	Az ország jelenlegi gazdasági helyzete	Az ország gazdasági helyzete egy év múlva
NEM				
Férfi	2,79	3,19	2,81	3,26
Nő	2,72	3,19	2,75	3,32
<i>Együtt</i>	2,75	3,19	2,78	3,29
<i>N=</i>	1500	1351	1372	1283
ÉLETKOR				
18–39	2,89	3,37	2,82	3,31
40–59	2,60	3,07	2,75	3,30
60–	2,76	3,07	2,73	3,23
<i>Együtt</i>	2,75	3,19	2,78	3,29
<i>N=</i>	1500	1351	1372	1283
ISKOLAI VÉGZETTSÉG				
legfeljebb általános iskola	2,57	3,09	2,65	3,28
szakmunkásképző	2,91	3,23	2,90	3,42
érettségi	2,94	3,33	2,83	3,25
felsőfokú	3,06	3,32	3,02	3,31
<i>Együtt</i>	2,78	3,21	2,78	3,29
<i>N=</i>	1361	1237	1263	1190
JÖVEDELMI HELYZET				
legsó ötöd	2,25	3,05	2,58	3,25
második ötöd	2,58	3,11	2,67	3,30
harmadik ötöd	2,77	3,18	2,77	3,26
negyedik ötöd	2,84	3,31	2,81	3,45
legfelső ötöd	3,16	3,26	2,93	3,35
<i>Együtt</i>	2,72	3,18	2,75	3,32
<i>N=</i>	1059	958	973	918
GAZDASÁGI AKTIVITÁS				
alkalmazott	2,77	3,25	2,79	3,30
önálló, vállalkozó	2,67	3,06	2,77	3,28
nyugdíjas	2,84	3,09	2,73	3,19
munkanélküli	3,22	3,44	2,69	3,21
Egyéb inaktív	2,40	3,44	2,85	3,31
<i>Együtt</i>	2,75	3,19	2,78	3,29
<i>N=</i>	1498	1350	1370	1281
TELEPÜLÉS JOGÁLLÁSA				
Budapest	2,85	3,22	2,87	3,39
megyei jogú város	2,85	3,24	2,83	3,26
Város	2,71	3,28	2,72	3,27
község	2,68	3,10	2,73	3,27
<i>Együtt</i>	2,75	3,19	2,78	3,29
<i>N=</i>	1499	1350	1371	1282

2. A politika szereplőinek és a demokrácia állapotának lakossági megítélése

Az eddigiekkel megegyező módon 2002 júniusában is kíváncsiak voltunk arra, hogy az állampolgárok miként értékelik kormány és az ellenzék eddigi tevékenységét és a demokrácia magyarországi működését. Ebben a hónapban – az anyagi és gazdasági helyzetről és kilátásokról szólókhhoz hasonlóan – a CEORG-vizsgálatban szerepeltek a kormányok és ellenzékük megítéléséről szóló kérdések. Az előző fejezetben már szereplő Lengyelország, Litvánia és Oroszország mellett Csehország adatai is bekerültek a vizsgálatba. Mindhárom kérdéshez – a kormány, az ellenzék és a demokrácia megítélése – egy-egy négyfokú értékelési skálát mellékelünk. Az elemzés során elsősorban az átlagértékekre támaszkodtunk. A vizsgálat eredményeit az alábbiakban foglaljuk össze.

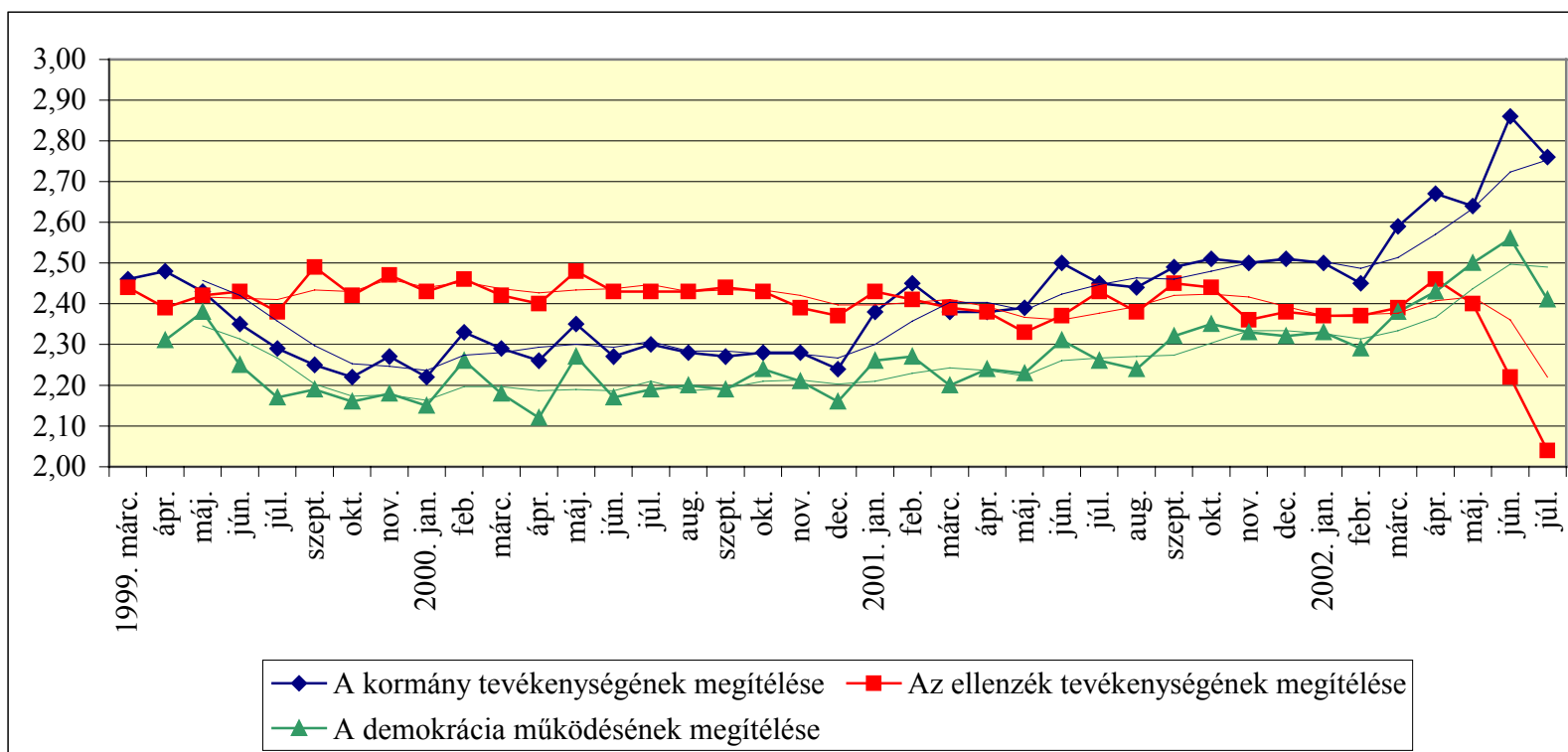
- Júliusban kérdeztük második alkalommal a lakosság véleményét a Medgyessy-kormány, valamint az új parlamenti ellenzék teljesítményéről. Mindhárom vizsgált területen – a kormány, az ellenzék és a demokrácia működésének megítélése terén – visszaesés történt az előző hónapoz képest. Legjelentősebb csökkenést az ellenzék tevékenységének megítélésében tapasztaltunk: a júniusi 2,22 helyett júliusban csak 2,04 pont adódott. 1999 tavasza óta végzett havi vizsgálataink során még sosem volt ilyen, alacsony, azaz a 2 pontos értéket ennyire közelítő átlagérték sem a kormány, sem az ellenzék, sem pedig a demokrácia működésének kérdésében, így az ellenzék megítélése sem volt még ilyen negatív. Valamivel kisebb volt az átlagpontszám csökkenése az elmúlt havihoz képest a demokrácia esetében (2,56-ról 2,41-re csökkent), és szintén valamivel alacsonyabb fokú csökkenést tapasztalhattunk a kormány munkájának megítélésében (a kormány tevékenységét minősítő átlagpontszám 2,86-ról 2,76-ra változott). (2.1. ábra)
- A felnőtt korú magyar lakosság júliusban is közepesnél erősebbre értékeli a beiktatott Medgyessy-kormány eddigi tevékenységét. A négyfokú skálán adott válaszok átlaga ebben a hónapban 2,76 volt, ami némi csökkenést mutat az előző havi értékeléshez képest. A kormány tevékenységét pozitívan értékelők az érvényes választ adók kétharmadát teszik ki, míg a negatív véleményüknek hangot adók egyharmadnyian vannak. A vélemény nélküliek továbbra is jelentős arányt képviselnek, hiszen minden harmadik-negyedik megkérdezett elutasította a válaszadást. (2.1. táblázat) A társadalmi-demográfiai változók mentén képzett csoportok csak gyenge különbségeket mutatnak a kormánnyal való elégedettség kérdésében. Annyi azért kimutatható, hogy a 40 év felettek, a diplomások, a vállalkozók, a nem nyugdíjas vagy munkanélküli inaktívak (tanulók, gyesen lévők), a viszonylag jómódúak (az egy főre jutó háztartási jövedelem alapján számítva a negyedik ötödbe tartozók) valamint a vidéki városokban élők az átlagosnál elégedettebbek, a legfeljebb 40 évesek, az érettségivel rendelkezők és a munkanélküliek pedig elégedetlenebbek a kormány munkájával. (2.5. táblázat)
- A vizsgálatba került közép-kelet-európai országok közül saját kormányával legelégedettebbek a magyarok, és közel ilyen elégedettek a csehek valamint a litvánok (2,76; 2,68 és 2,54 pont). Az oroszok 2,33-as értéke már a középértéknél valamelyest alacsonyabb. A legelégedetlenebbek a lengyelek (2,17 pont). (2.5. táblázat)

- A parlamenti ellenzék munkájának értékelésekor a három éve tartó havi felméréseink során még sosem volt olyan kritikus a lakosság, mint ebben a hónapban. Erre a pozitív és negatív értékelést adók 3:7-hez aránya szolgál magyarázatul, azaz az ellenzék munkájával elégedettek mintegy 30%-ával szemben egy 70%-nyi elégedetlen csoport áll. A válaszmegtagadók aránya az előző kérdéshez hasonlóan itt is jelentős, a megkérdezettek 28%-a utasította el a válaszadást. (2.2. táblázat) Az életkor és a jelenlegi ellenzék megítélése negatív összefüggést mutat: a kor csökkenésével egyre nagyobb az elégedettség mértéke az ellenzék tevékenységével. A korhoz hasonlóan kimutatható egy gyenge összefüggés a lakóhely alapján is: nagyobb elismeréssel fogadják az ellenzék munkáját a vidékiek, főleg a falvakban élők, mint a budapestiek. Az átlagosnál magasabb pontszámmal fejezték ki véleményüket még a munkanélküliek és a nyugdíjasok is az ellenzékkel kapcsolatban. (2.5. táblázat)
- Közép-kelet európai összehasonlításban az ellenzék munkáját leginkább a lengyelek ismerik el, de az ennek értékelésére adott 2,25-ös átlagpontszám alig magasabb a lengyel kormány értékelő 2,17 pontnál. Lengyelország az egyetlen az öt állam közül, amelyben elégedettebbek a választópolgárok az ellenzékkel, mint a kormánnyal. Az orosz ellenzék munkáját két csoportban értékelhették a válaszadók, mivel az orosz kutatóintézet a kérdést a baloldali és jobboldali ellenzék szempontjából kettébontotta. A két ellenzéki csoportosulás értékelése azonban gyakorlatilag megegyezik (baloldal 2,24 pont, jobboldal 2,20 pont), így összességében az állítható, hogy a lengyelek után az oroszok a legelégedettebbek az ellenzékükkel az öt ország közül. A cseh ellenzékkel való elégedettség a lengyel és orosz adattal hasonló mértékű (2,21). A litvánok ennél is elégedetlenebbek (2,12), a magyarok pedig a legelégedetlenebbek az öt ország közül saját ellenzékükkel (2,04). (2.5. táblázat)
- A kormány és az ellenzék együttes megítélésének vizsgálatakor láthatjuk, hogy a megkérdezettek harmada – a korábbi hónapokban tapasztalt közel 50%-kal ellentétben – vagy az új kormány, vagy annak ellenzéke eddigi teljesítményéről nem tudott egyértelmű értékelést adni. A válaszadók 11%-a mind a kormány, mind pedig az ellenzék tevékenységével elégedetlen, és 8% azok aránya, akik mindkettővel elégedettek. Csak a Medgyessy-kormány tevékenységével elégedett a válaszadók hattizede, és csak az ellenzék munkáját ítéli meg pozitívan egyötödük (2.4. táblázat és 2.2. ábra).
- A magyar demokrácia megítélése szintén romlott a múlt havi adatokhoz képest. A júliusi érvényes válaszok átlaga 2,41, míg egy hónappal korábban ugyanez a mutató 2,56 volt (2.1. ábra). Ebben a hónapban az elégedettek és az elégedetlenek aránya gyakorlatilag megegyezett, de a két szélső kategóriában jelents az eltérés. A nagyon elégedettek 1%-ával szemben ugyanis 10%-nyi nagyon elégedetlent találtunk. (2.3. táblázat). Az egyes társadalmi-demográfiai jellemzők csak kis mértékben tesznek különbséget a válaszadók között a demokrácia működésének megítélésében. A felsőfokú végzettségűek és a falvakban élők az átlagosnál kissé pozitívabban értékelik a demokrácia magyarországi működését szemben a legalacsonyabb jövedelmű háztartásokban élőkkel, a munkanélküliekkel és az egyéb okból, de nem nyugdíj miatt inaktívakkal. (2.5. táblázat).

- A kormány, az ellenzék és a demokrácia megítélése között lineáris összefüggés mutatható ki. Minél elégedettebb a válaszadó a kormány tevékenységével, annál pozitívabban nyilatkozik a demokrácia magyarországi működéséről. Az ellenzék és a demokrácia működésének megítélése között valamivel gyengébb kapcsolat volt jellemző, amelyben minél pozitívabban értékelte a válaszadó az ellenzékét, annál jobban csökkent a demokrácia működését minősítő válaszok átlagértéke, kivétel azon válaszolók csoportja, akik a leginkább negatívan értékelik a parlament ellenzékének munkáját.

2.1. ábra A kormány és az ellenzék tevékenységének, valamint a demokrácia működésének megítélése időbeni összehasonlításban

A grafikonon szereplő görbék az 1999. március óta eltelt időszak adatait rendezik idősorosan az adott kérdésben. Az egyes pontok a válaszok a négyfokú skálán (1 – egyértelműen negatívan, 4 – egyértelműen pozitívan) mért válaszok átlagait jelentik az adott kérdésben, az adott hónapban. A görbékhez illesztett trendvonalak háromhavi mozgóátlag-számítással készültek. Ennek lényege, hogy az adott havi adat a három legutolsó hónap adatainak átlagaként áll elő.

2.1. táblázat. A kormány tevékenységének megítélése (négyfokú skálán: 4 – egyértelműen pozitív, 1 – egyértelműen negatív)

	Magyarország		Csehország	Lengyelország	Litvánia	Oroszország
	N	%	%	%	%	%
Egyértelműen pozitív	191	17,7	2,3	0,8	4,3	7,5
Inkább pozitív	531	49,3	52,0	32,1	51,6	39,9
Inkább negatív	262	24,3	40,1	49,8	37,3	38,3
Egyértelműen negatív	94	8,7	5,92	17,9	6,8	7,0
Összesen	1078	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Átlag	2,76		2,68	2,17	2,54	2,33
Nem tudja, nem választott*	425	28,3	18,7	17,6	26,1	29,4

*az összes megkérdezett százalékában (Magyarország: N=1506, Csehország: N=1042, Lengyelország: N=973, Románia: N=1553, Oroszország: N=1600)

2.2. táblázat Az ellenzék munkájának megítélése (négyfokú skálán: 4 – egyértelműen pozitív, 1 – egyértelműen negatív)

	Magyarország		Csehország	Lengyelország	Litvánia	Oroszország	
	N	%	%	%	%	baloldali ellenzék	jobboldali ellenzék
						%	%
Egyértelműen pozitív	47	4,3	2,3	0,4	1,3	9,6	5,3
Inkább pozitív	275	25,3	29,9	33,3	26,1	26,5	26,3
Inkább negatív	443	40,7	54,1	54,2	56,3	42,1	50,6
Egyértelműen negatív	323	29,7	13,6	15,3	16,1	21,9	18,2
Összesen	1088	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Átlag	2,04		2,21	2,25	2,12	2,24	2,20
Nem tudja, nem választott*	415	27,6	25,1	33,9	38,1	21,9	31,8

*az összes megkérdezett százalékában (Magyarország: N=1503, Csehország: N=1020; Lengyelország: N=1024, Litvánia: N=1045, Oroszország: N=1600)

2.3. táblázat

**A demokrácia működésének megítélése Magyarországon
(az érvényes válaszok százalékában,
négyfokú skálán: 4 – nagyon elégedett, 1 – nagyon elégedetlen)**

	N=	%
Nagyon elégedett	16	1,3
Elégedett	619	48,9
Elégedetlen	504	39,8
Nagyon elégedetlen	126	10,0
Összesen	1265	100,0
Átlag	2,41	
Nem tudja, nem választott*	238	15,8

*az összes megkérdezett százalékában

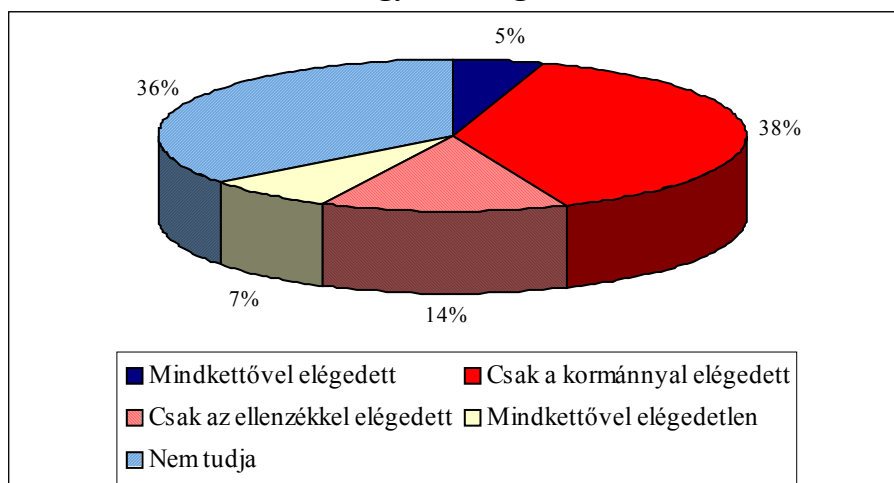
2.4. táblázat

A kormány és az ellenzék tevékenységének együttes megítélése Magyarországon

	N=	%	Az érvényes válaszok %-ában
Mindkettővel elégedett	77	5,1	8,0
Csak a kormánnyal elégedett	579	38,6	59,9
Csak az ellenzékkel elégedett	206	13,7	21,3
Mindkettővel elégedetlen	105	7,0	10,8
(Összesen)	967	64,3	100,0
Nem tudja, nem válaszolt	536	35,7	
Összesen	1503	100,0	

2.2. ábra

A kormány és az ellenzék tevékenységének együttes megítélése Magyarországon

2.5. táblázat

A kormány és az ellenzék tevékenységének, valamint a demokrácia magyarországi működésének lakossági megítélése társadalmi-gazdasági jellemzők szerinti bontásban

	A Medgyessy-kormány megítélése	Az ellenzék megítélése	A demokrácia működésének megítélése
NEM			
férfi	2,71	2,08	2,42
nő	2,81	2,00	2,41
<i>együtt</i>	2,76	2,04	2,41
<i>N=</i>	1078	1088	1265
ÉLETKOR			
18–39	2,63	2,16	2,46
40–59	2,85	1,89	2,38
60–	2,83	2,08	2,39
<i>együtt</i>	2,76	2,04	2,41
<i>N=</i>	1078	1088	1265
ISKOLAI VÉGZETTSÉG			
legfeljebb általános iskola	2,74	2,07	2,38
szakmunkásképző	2,78	2,09	2,44
érettségi	2,67	2,03	2,38
felsőfokú	2,90	1,84	2,52
<i>együtt</i>	2,75	2,03	2,40
<i>N=</i>	993	1019	1183
JÖVEDELMI HELYZET			
legelső ötöd	2,68	2,16	2,33
második ötöd	2,77	2,10	2,40
harmadik ötöd	2,76	1,97	2,47
negyedik ötöd	2,90	1,92	2,46
legfelső ötöd	2,75	2,03	2,44
<i>együtt</i>	2,77	2,03	2,42
<i>N=</i>	780	795	915
GAZDASÁGI AKTIVITÁS			
alkalmazott	2,72	2,02	2,45
önálló, vállalkozó	2,86	2,03	2,38
nyugdíjas	2,79	2,18	2,40
munkanélküli	2,38	2,37	2,31
egyéb inaktív	3,06	1,90	2,32
<i>együtt</i>	2,76	2,04	2,41
<i>N=</i>	1077	1087	1263
TELEPÜLÉS JOGÁLLÁSA			
Budapest	2,76	1,94	2,35
Megyei jogú város	2,70	2,00	2,41
Város	2,87	2,03	2,34
Község	2,72	2,15	2,51
<i>együtt</i>	2,76	2,04	2,41
<i>N=</i>	1077	1087	1264

3. Lakossági bizalom egyes társadalmi és politikai intézmények iránt

Ebben a hónapban a magyar lakosság társadalmi és politikai intézményekbe vetett általános bizalmáról érdeklődtünk. A bizalom ebben az esetben az érdekképviselésben való bizalmat jelenti, azaz arra voltunk kíváncsiak, hogy mennyire érzi úgy a kérdezett, hogy a felsorolt intézmények az ő érdekeit képviselik. A kérdéssorban igyekeztünk minél szélesebb körben felölelni azokat az intézménytípusokat, amelyekkel az állampolgárok gyakran találkozhatnak, illetve amelyek mindennapi életükben jelentős befolyással bírhatnak. A három hatalmi ág intézményei mellett az egyházak, a szakszervezetek és a média egyes intézményeinek érdekképviselési erejét is felmértük. A válaszokat hétfokú skálán vártuk, ahol a magasabb érték nagyobb fokú érdekképviselésre utal.

3.1. táblázat Egyes intézmények érdekképviselési ereje a lakosság megítélése alapján, 2001. október és 2002. július (átlagpontok hétfokú skálán: 1=egyáltalán nem bízunk benne, 7=nagyon bízunk benne, hogy az ő érdekeit képviseli az intézmény)

Mennyire bízunk Ön abban, hogy az Ön érdekeit képviselik...?	2001. október			2002. július		
	N	átlag (1-7)	nem tudja, válaszhiány* (%)	N	átlag (1-7)	nem tudja, válaszhiány* (%)
a köztársasági elnök	1488	4,46	5,8	1400	4,59	6,9
a hadsereg	1462	4,08	7,4	1287	4,32	14,3
a miniszterelnök	1524	3,84	3,5	1395	4,31	7,2
a bíróságok	1479	3,96	6,3	1359	4,24	9,6
a rendőrség	1523	3,66	3,6	1420	4,04	5,5
a politikai pártok	1531	2,99	3,0	1417	3,57	5,7
a parlamenti képviselők	1523	2,99	3,5	1408	3,53	6,3
a kereskedelmi televíziók	1528	3,78	3,2	1386	3,50	7,8
a közszolgálati televízió				1382	3,48	8,0
az egyházak	1475	3,29	6,6	1364	3,40	9,2
az újságok	1500	3,47	5,0	1379	3,27	8,2
a szakszervezetek	1379	3,10	12,7	1272	2,88	15,4

*az összes válaszadó százalékában

A 3.1. táblázatból látható, hogy a lakosság bizalma a közepes érték körül mozog, azaz közepesnek érzi a felsorolt intézmények érdekérvényesítő erejét a saját érdekei szempontjából. Ennél a közepes értéknél valamelyest erőteljesebb a bizalom egyes állami intézmények (kivéve a politikai pártokat és a parlamenti képviselőket), míg a média, a szakszervezetek és az egyházak iránt a közepesnél kissé alacsonyabb.

A legmagasabb értéket a két legfőbb közjogi méltóság, a köztársasági elnök és a miniszterelnök, valamint a hadsereg és a bíróságok kapták. Ugyanezek álltak a 2001. októberi lista élén is, ami egy általánosabb értékrendbeli attitűdöt mutat. Idén nyáron mind a négy kategória esetében magasabb a lakosság bizalmi indexe tavaly őszi képezt, de a legnagyobb változás a két időpont között a miniszterelnök iránti bizalomban van. Tavaly októberben a lehetséges 7 pontból átlagosan 3,84 pontot kapott az állampolgároktól a miniszterelnök arra, hogy mennyire képviseli a lakosság

érdekeit. Ma ugyanez az érték 4,31, azaz a középérték alatti szintről a fölé emelkedett. A politikai pártok és a parlamenti képviselők érdekképviselési erejéről alkotott megítélés is észrevehetően javult, hiszen míg októberben a felsorolt intézménytípusok között az utolsó helyeken álltak a politikai élet ezen szereplői, addig júliusra a középmezőnybe kerültek, és átlagosan 3 pont alatti „megítélésük” 3,5 átlagpont fölé emelkedett. Mind a két vizsgált időpontban a középmezőnybe került a rendőrség, de az elmúlt hónapok alatt erősödött az állampolgárok bizalma a „Szolgálunk és védünk” szlogen érvényességében, hiszen a bizalmi index átlagpontszáma 3,66-ról 4,04-re nőtt.

Romlott a nyomtatott sajtó valamint a szakszervezetek érdekképviselési erejébe vetett lakossági bizalom: az átlagpontokban kimutatható csökkenés mindkét esetben 0,2 pont körül alakult. Ez a változás azt eredményezte, hogy a felsorolt intézmények közül a lista utolsó előtti helyére kerültek az újságok, az utolsóra pedig a szakszervezetek. A televíziók megítélése is romlott, és az attól függetlenül is kijelenthető, hogy a tavalyi felmérésben még csak egyetlen kategóriaként kérdeztünk rá a most közszolgálatira és kereskedelmire szétbontott médium iránti bizalomra. Októberben még a középmezőnybe került az egyesített „televíziók” kategória, júliusra viszont a lista végén található mind a közszolgálati, mind a kereskedelmi televíziók érdekérvényesítő erejébe vetett lakossági bizalom.

Az egyes társadalmi-demográfiai háttérváltozók szerint valamelyest különböznek a társadalom egyes csoportja érdekképviselésük megítélésében. A nők általában nagyobb bizalommal vannak a felsorolt intézmények iránt, mint a férfiak; különösen a miniszterelnök és az egyház esetében igaz ez. Az idősek – a nőkhöz hasonlóan – szintén magasabb osztályzatokat adtak bizalmuk kifejezésekként, azaz a 60 év felettiiek általában erőteljesebben érzik saját érdekeik képviselését az egyes intézmények részéről, mint a fiatalok és a középkorúak. Ez az érzés a mintaátlaghoz viszonyítva még erőteljesebb az egyház, a rendőrség és a parlamenti képviselők iránt.

Az iskolai végzettség szerint is differenciált az érdekképviselés erősségébe vetett hit az egyes csoportok között. A köztársasági elnökben és a hadseregben való bizalom például az iskolai végzettség szintjének csökkenésével nő, azaz az alacsonyabb iskolai végzettségűek jobban magukénak érzik a hadsereg védelmét és a köztársasági elnök gondoskodását, mint a közép- és felsőfokú végzettségűek. A diplomások viszont érdekeik képviselését tekintve az átlagosnál nagyobb bizalommal vannak a bíróságok, a rendőrség, a politikai pártok és a nyomtatott sajtó iránt, az egyházak és a televíziók hatékonyságában azonban kevésbé bíznak.

Az egy főre jutó háztartási jövedelem szintén hatással van az érdekképviselési bizalom érzetére. A legalacsonyabb jövedelműek ötödébe tartozók az átlagosnál jobban bíznak az egyházban, a televíziókban, a köztársasági és miniszterelnökben, valamint a hadseregben. A bizalom a jövedelemmel párhuzamosan fokozatosan nő a pártok és a bíróságok esetében, bár a legvagyonosabbak ötödébe tartozók csak az átlagnak megfelelő bizalommal vannak a pártok iránt. Ez utóbbi csoport, azaz a leggazdagabbak az átlagosnál kevésbé bíznak érdekképviselésükben, ha a köztársasági elnökről és a televíziókról van szó.

A budapestiek általában az átlagosnál kevésbé gondolják, ahogy a felsorolt intézmények az ő érdekeiket védik, mint a kisebb vidéki településeken, főleg a falvakban élők.

A kormány és az ellenzék megítélése van a legnagyobb hatással arra, hogy mennyire érzi úgy a válaszoló, hogy a felsorolt társadalmi-politikai intézmények képviselik az érdekeit. A csak a kormánnyal elégedettek ugyanis néhány kivétellel mindig

magasabb pontszám adásával fejezték ki véleményüket az érdekképviselő kérdésében, mint a csak az ellenzékkel elégedettek. A néhány kivétel egyike a köztársasági elnök személye: benne egyformán megbízik a csak a kormányt vagy csak az ellenzékkel elismerő válaszoló. Az egyház és a közszolgálati televíziók esetében azonban fordított a helyzet: az ellenzék támogatói a kormánypártiakhoz képest magasabb pontszámot adott ebben a két esetben.

4. A Medgyessy-kormány száznapos programjának lakossági megítélése

Az új kormány a kampányban ígért intézkedései „száznapos program” néven váltak ismertté. Ezen intézkedések megítélését kívántuk felmérni a következő kérdéscsoportban, amely magában foglalja az egyes pontok ismertségét, annak fontosságát és az azzal való egyetértését.

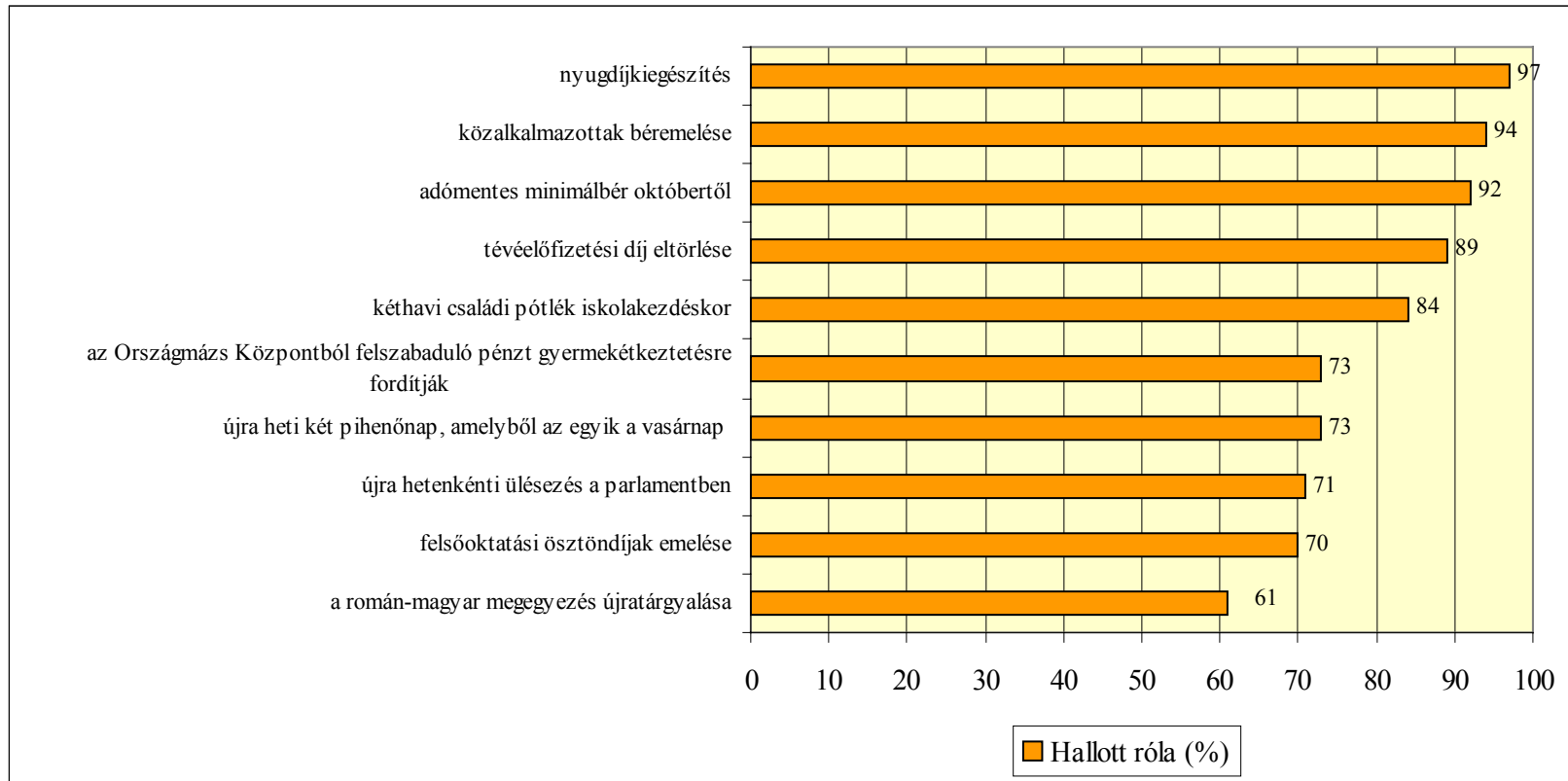
Az egyes intézkedések igen széles körben ismertek. Közülük is kiemelkedik az egyszeri 19 ezer forintos nyugdíjkiegészítés, valamint a közalkalmazottak 50%-os béremelése valamint az október 1-jétől bevezetésre kerülő adómentes minimálbér. Ezeket tíz lakosból legalább kilenc ismeri (97%, 94%, 92%). A többi felsorolt intézkedés is igen ismert: tízből legalább heten-nyolcan hallottak az egyes elemekről (70–89%). Legkevesebben a decemberi Orbán–Nastase egyezség újratárgyalásáról hallottak: tízből hatan tudták a kérdés feltétele előtt is, hogy a magyar–román megegyezés ismét napirendre kerül. (4.1. ábra)

Az intézkedések fontossága hasonló tendenciákat mutat. Az ötfokú skálán adható értékelés esetében az intézkedések többsége a *nagyon fontos* kategóriába esik, különösen azok, amelyek széles rétegeket érintenek és viszonylag jelentős jövedelemgyarapodással járnak a lakosság számára. Leginkább érvényes ez a kéthavi családi pótlékra, amely a lehetséges 5 pontból 4,74-et kapott. Ez annak köszönhető, hogy a valamilyen értékelést adó megkérdezettek 93%-a adott 4-es vagy 5-ös osztályzatot a szeptemberi kéthavi családi pótlék fontosságára. Rendkívül fontosnak ítéli még a lakosság az adómentes minimálbért (4,62), a közalkalmazottak 50%-os béremelését (4,52), az egyetemi és főiskolai ösztöndíjak 30%-os emelését (4,49) és az egyszeri, 19 ezer forintos nyugdíjemelést (4,48). Ezen legfontosabbnak ítélt intézkedések közös jellemzője, hogy közvetlen pénzforrást jelentenek a társadalom valamely markáns, általában életkor alapján jól definiálható csoportjának, és összességében ezek a juttatások szinte minden társadalmi (kor)csoportot lefednek. (4.2. ábra)

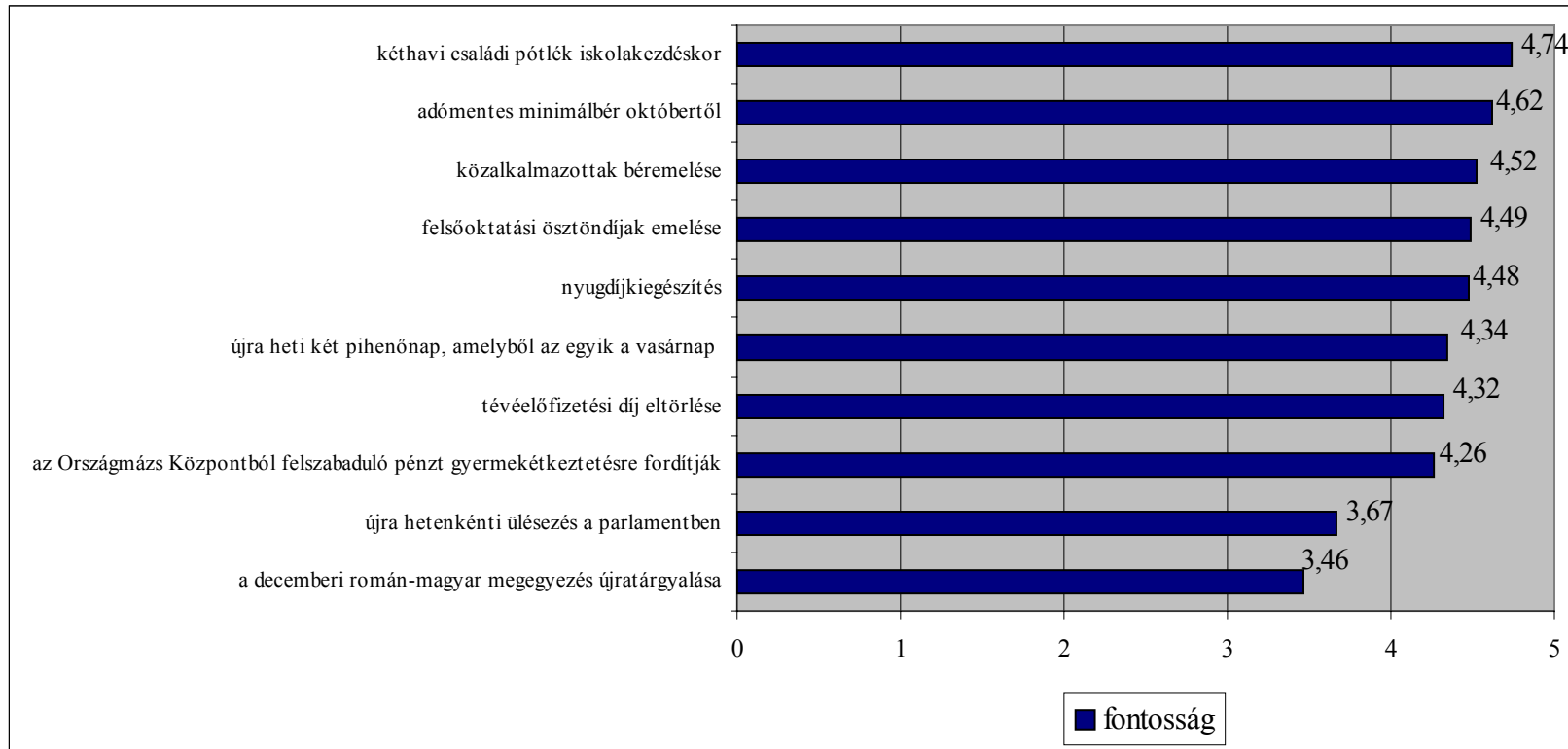
Az előbbi – közvetlen anyagi támogatást jelentő – intézkedésekhez képest kevésbé, de összességében igen fontosak azok a szintén a lakosság egészét érintő programpontok, amelyek kisebb vagy később tapasztalható pénzbeli juttatásokat jelentenek. Ilyen a tévéelőfizetési díj eltörlése (4,32), amelynek befizetése az MTV hosszú ideje tartó gazdasági problémái miatt fölöslegesnek tűnhet a tévé néző számára, ugyanakkor – akármilyen kis összegről is van szó – havi megtakarításként jelentkezik a háztartások gazdálkodásában. Az Országimázs Központ megszüntetéséből felszabaduló költségvetési összeg ingyenes gyermekétkeztetésre való fordításának jelentősége szintén nehezen megkérdőjelezhető – ez tükröződik a 4,26-os pontszámában. A heti két munkaszüneti nap újbóli kötelezővé tétele az előbbiekkal azonos fajsúlyú intézkedés, legalábbis a fontosságát értékelő 4,34 átlagpont erre utal. (4.2. ábra)

A fentiekhez képest kevésbé tűnik a lakosság szempontjából fontosnak a lista végén található parlamenti ülésezés és a román–magyar egyezség. A parlament heti ülésezési rendjének visszaállításának 3,67, a decemberben aláírt magyar–román megegyezés újratárgyalásának 3,46 pontos „fontossága” érezhetően alacsonyabb, mint az előző, lakossági gyarapodást okozó prioritások. (4.2. ábra)

4.1. ábra A Medgyessy-kormány száznapos programja egyes intézkedéseinek ismertsége (az intézkedést ismerők %-os aránya)

4.2. ábra A Medgyessy-kormány száznapos programja egyes intézkedéseinek fontossága
 (átlagértékek 1–5 skálán, 1=egyáltalán nem fontos, 5=nagyon fontos)

Az egyes intézkedéseket nemcsak az általános értelemben vett fontosság, hanem a ráfordítás-arányos fontosság szempontjából is érdekes megvizsgálni. Ezt a szempontot úgy mértük, hogy a megkérdezettek kétféleképp értékelték az eddig tárgyalt pontokat. A 19 ezer forintos nyugdíjkiegészítés, az 50%-os közalkalmazotti béremelés, a szeptemberi kéthavi családi pótlék és a 30%-os felsőoktatási ösztöndíj-emelés összezszerúsége miatt az alábbi válaszlehetőségek közül lehetett választani: *az intézkedéssel egyetért, de többet kellene rá fordítani; az intézkedéssel és a mértékével egyetért; az intézkedéssel egyetért, de kevesebbet kellene rá fordítani; nem ért egyet az intézkedéssel.* A többi intézkedés esetében nem lehet bevonni az értékelésbe a ráfordítás összezszerű szempontját, így ezekben azt kérdeztük, hogy a megkérdezett (inkább) egyetért-e vagy (inkább) nem ért egyet az adott intézkedéssel.

4.1. táblázat Egyetért-e vagy nem ért egyet a kormány száznapos programjának intézkedéseivel? (az érvényes választ adók %-ában)

	Egyetért az intézkedéssel, de többet kellene rá fordítani	Egyetért az intézkedéssel és a mértékével is	Egyetért az intézkedéssel, de kevesebbet kellene rá fordítani	Nem ért egyet az intézkedéssel	Összesen	N	NT *
Egyszeri nyugdíjkiegészítés	47,9	43,3	2,5	6,3	100,0	1454	2,9
Közalkalmazotti béremelés	31,2	56,0	8,9	3,9	100,0	1459	3,3
Iskolakezdés előtt plusz egyhavi családi pótlék	49,0	47,5	1,5	2,0	100,0	1410	6,1
Felsőoktatási ösztöndíj-emelés	29,1	62,8	4,3	3,7	100,0	1324	11,9

*A válaszmegtagadók aránya az összes megkérdezett százalékában

A 4.1. táblázat mutatja azon intézkedések elfogadottságát, amelyek esetében jelen van az összezszerűség mozzanata is, és így a lakosság véleményét differenciáltabban tárhattuk fel. Minden kérdés esetében elsőprő az egyetértők aránya, és csupán 2–6%-nyian vannak azok, akik egyáltalán nem értenek egyet a felsorolt kormányzati intézkedésekkel. Leginkább a kéthavi családi pótlékkal ért egyet a társadalom: a válaszadók 98%-a helyesli azt valamilyen formában. A szeptemberben kifizetésre kerülő dupla családi pótlék ötletével és összegével is egyetért 47%, ám közel ugyanennyien keveslik az erre a célra fordított összeget. Az egyszeri nyugdíjkiegészítés terén hasonló arányokkal találkozunk: tízből négy megkérdezett fenntartások nélkül elégedett a 19 ezer forintos kiegészítéssel, kicsivel többen, közel minden második válaszadó azonban magasabb összegű kiegészítéssel lenne elégedett.

A fenti két intézkedés esetében igaz az, hogy valamivel többen vannak a támogatás mértékét keveslők, mint az intézkedéssel minden tekintetben elégedettek. A

közalkalmazotti béremelés és a felsőoktatási ösztöndíjak emelése kérdésében viszont már a teljesen elégedettek kétszer annyian vannak, mint az intézkedés anyagi oldalát keveslők. A közalkalmazottak 50%-os béremelését a válaszadók egyharmada kevesli, több mint fele azonban úgy elégedett vele, ahogyan a kormány meghirdette. E terület esetében találjuk a legtöbb „ellenzőt”: közel minden tizedik megkérdezett helyesli ugyan az intézkedést, ám kevesebb ráfordítást javasolna, emellett pedig még 4%-nyi tisztán ellenző válaszadó is megjelenik. A főiskolások, egyetemisták ösztöndíjának emelésével és annak 30%-os mértékével elégedett a válaszadók közel kétharmada, tizből hárman viszont kevésnek tartják az emelés mértékét. Ebben a kérdésben kaptuk a legtöbb kitérő választ, hiszen a megkérdezettek 12%-a nem válaszolt a kérdésre. (4.1. táblázat)

A kormány egyéb intézkedései iránti elégedettséget csak két válaszlehetőséggel mértük. Csupán annyit kellett megmondania a válaszadónak, hogy inkább egyetért vagy nem ért egyet az adott kormányintézkedéssel. Az adómentes minimálbér, a kötelező két pihenőnap és a tévéelőfizetési díj eltörlése szinte az egész társadalom egyetértése mellett jöhet létre, ugyanis tizből legalább kilencen helyeslik azokat. Hasonlóan magas egyetértési rátával találkozhatunk az ingyenes gyermekétkeztetés kérdésében, amelynek azonban az Országimázs Központ megszüntetése az előfeltétele, hiszen a központ működésére szánt eddigi források átcsoportosításával kivitelezné a Medgyessy-kabinet a gyermekétkeztetés ingyenessé tételét. Ebben a kérdésben azonban már megjelenik egy érzékelhető, 12%-os ellenző tábor is. A parlament hetenkénti ülésezésének visszaállításával minden nyolcadik megkérdezett ért egyet, a megkérdezettek hatoda azonban inkább nem ért vele egyet. A decemberi Orbán–Nastase megállapodás újratárgyalásának terve esetében még inkább eltolódnak az arányok, de még itt is háromszor annyian helyeslik ezt a lépést, mint amennyien ellenzik. Az utóbbi két kérdés esetében azonban a többihez képest jelentősebb mértékű válaszmegtagadói csoporttal találkoztunk: a megkérdezettek negyede nem tudott vagy nem akart véleményt nyilvánítani a parlamenti ülésrend gyakorisága és a magyar–román megegyezés kérdésében. (4.2. táblázat)

4.2. táblázat Egyetért-e vagy nem ért egyet a kormány száznapos programjának alábbi intézkedéseivel? (az érvényes választ adók %-ában)

	(Inkább) egyetért	(Inkább) nem ért egyet	Összesen	N	NT *
Adómentes minimálbér októbertől	94,1	5,9	100,0	1440	4,2
A heti két pihenőnap visszaállítása, amelyből az egyiknek vasárnapra kell esnie	92,6	7,4	100,0	1352	4,7
Az Országimázs Központ megszüntetésével felszabaduló pénzt ingyenes gyermekétkeztetésre fordítják	88,2	11,8	100,0	1293	14,0
Eltörlik a tévéelőfizetési díjat	92,9	7,1	100,0	1433	4,7
A decemberben aláírt magyar–román (Orbán–Nastase) megegyezés újratárgyalásának kezdeményezése	73,5	26,5	100,0	1075	28,5
A parlament hetenkénti ülésezési rendjének visszaállítása	82,3	17,7	100,0	1148	23,6

*A válaszmegtagadók aránya az összes megkérdezett százalékában